

Over grenzen heen

Het is een bijzonder congres hier in Engeland. De voertaal is gebarentaal, en dat is nog niet zo vaak gebeurd in de taalkunde. Het gebruik van tolken is heel gebruikelijk bij het gebarentaalonderzoek, maar dat zijn meestal mensen die op het podium staan en alle Engelse lezingen naar de plaatselijke gebarentaal vertalen. Soms staan er twee, en wordt er ook naar ASL getolkt. Op het moment woedt een hele discussie over de vraag of dat nou wel of niet gepast is, altijd dat ASL erbij. Af en toe is er een dove onderzoeker, en die neemt dan meestal z'n eigen tolken mee om naar het Engels te stemtolken: hij of zij wil dan zeker weten dat de boodschap goed overkomt bij de horende meerderheid, en heeft alles tot in detail doorgesproken met de 'privé-tolken'.

Dat er maar zo weinig dove onderzoekers zijn zal niemand verbazen. Dove mensen volgen minder vaak hoger onderwijs, gedeeltelijk doordat er in de wereld vrijwel geen opleidingen zijn waar de voertaal gebarentaal is, laat staan dat er studiemateriaal in een gebarentaal voorhanden is. Om dove mensen te stimuleren ook deel te nemen aan gebarentaalonderzoek worden verschillende activiteiten ondernomen. Ulrike Zeshan is daarin het meest actief. Ze is zelf Duits en schreef een paar jaar geleden een boek over gebarentaal in India en Pakistan. Ze stelt alles in het werk om dove mensen uit de hele wereld bij gebarentaalonderzoek te betrekken, ook al hebben ze niet altijd de nodige vooropleiding. De gebarentaalcongressen zijn daarin heel succesvol; hier in Preston in Engeland is inmiddels de derde. Bij de eerste twee waren er maar een handjevol horenden aanwezig, en waren tolken niet nodig. Nu zijn er zo'n 80 mensen, waarvan 10 horenden. Bijna alle presentaties worden in gebaren gehouden. Voorin zitten twee tolken zonder microfoon, een paar horenden die alleen in de gebarentaal van hun eigen land kunnen gebaren, zitten er vlakbij om er van te kunnen profiteren.

De voertaal is dus gebarentaal, 'international sign' om precies te zijn. Een echte kameleon. De gebaren passen zich aan de situatie en de mensen die er zijn aan. Er ontstaat een men-gelmoesje van gebaren dat prima werkt bij dit soort bijeenkomsten. Als je tenminste helemaal vloeiend bent in je eigen gebarentaal en wat internationale ervaring hebt. Omdat ik aan dat eerste twijfel, ga ik de dag voor het congres naar de speciale training. Twintig mensen in een kring, en we moeten ons aan de anderen voorstellen:

waar kom je vandaan, wat doe je zoal, familiesituatie, enzovoorts. De mensen komen echt van over de hele wereld. China, Amerika, Venezuela, Brazilië, Mexico, Ghana, Saoedi-Arabië, Polen, Oezbekistan, en een paar West-Europese landen. Iedereen krijgt er een blij gevoel van, dat je over zoveel grenzen heen kunt communiceren.

Maar dan ontspint zich een rare discussie. De discussieleider vraagt in hoeverre Amerikaanse gebaren, gebaren uit ASL, thuishoren in international sign. Meteen zijn er heftige gevoelens die over tafel vliegen. Het kan niet zo zijn dat we door Amerika gedomineerd worden! Doven moeten ervoor kiezen om zelf hun internationale contacten vorm te geven! In de vorige eeuw werden er regelmatig grote sportevenementen door doven georganiseerd, en daar was helemaal geen sprake van Amerikaanse invloed! Ik ben in de war. Waar gaat het nou eigenlijk over? In mijn ogen zijn die internationale gebaren geen vaststaande verzameling waarvan je kunt vaststellen waar ze vandaan komen. Iedereen brengt wat gebaren in, als je elkaar niet begrijpt dan helpt iemand met een handig alternatief gebaar of een mooi stukje pantomime, eventueel spel je een woord uit het Engels of een andere gedeelde gesproken taal. Zelf merk ik dat ik in de loop van de middag handiger wordt in het begrijpen van anderen, minder aan Nederlandse gebaren vast zit. Doordat ik wel wat ASL gebaren ken herken ik af en toe wel een Amerikaans gebaar, maar ik krijg niet de indruk dat mensen zich door ASL laten onderdrukken op deze middag. Laat staan dat ASL altijd teveel invloed heeft, en dat daar iets aan zou moeten gebeuren. Ik vraag me af hoe het gesprek zou zijn gelopen als er twee Amerikaanse doven aanwezig waren, in plaats van één bescheiden Amerikaanse vrouw.

Het meest interessante van deze discussie was eigenlijk dat hij kon plaatsvinden. International sign is niet beperkt tot 'Ik ben Nederlands en ik heb een dochter', maar je kunt er ook ingewikkelde discussies in voeren. Wat een dag later bij de echte bijeenkomst opviel was dat niet iedere dove even soepel is in internationale gebaren. Er was bij elke lezing ook een dove tolk aanwezig, die van internationale gebaren naar BSL vertaalde, voor de Britse doven. Als internationale gebaren meer een vaardigheid zijn dan een vaststaand systeem, het vermogen om je aan te passen en creatief te zijn, dan is dat blijkbaar niet iets was iedere dove automatisch heeft. ■

Onno Crasborn

is als gebarentaalonderzoeker verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Daarnaast is hij tolk NGT.

Onno's column